

Відгук

**офіційного опонента, доктора медичних наук, професора
Кравчуна Павла Григоровича, завідувача кафедри внутрішньої
медицини №2, клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т.
Малої Харківського національного медичного університету
на дисертаційну роботу Іваницької Тетяни Анатоліївни
«Особливості перебігу первинної артеріальної гіпертензії в молодому
віці з проявами метаболічного синдрому та шляхи корекції виявлених
порушень» подану до разової спеціалізованої вченої ради Полтавського
державного медичного університету МОЗ України, створеної відповідно до
наказу ректора № 136 від 12.03.2025 на підставі рішення Вченої ради
Полтавського державного медичного університету від 12 березня 2025 року,
протокол №6 , на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22
«Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»
Актуальність обраної теми дисертації, зв'язок з науковими
програмами, планами, темами.**

Серцево-судинні захворювання займають провідні позиції в структурі загальної захворюваності населення та залишаються однією з основних причин смертності. Найпоширенішою патологією серед них є есенціальна (первинна) артеріальна гіпертензія, яка вражає понад 1,39 мільярда людей у світі та істотно підвищує ризик розвитку серцево-судинних, цереброваскулярних, ниркових і низки інших хвороб. Сучасні дослідження свідчать про значну поширеність надмірної маси тіла, ожиріння й метаболічного синдрому серед молоді — приблизно кожна четверта особа в популяції має подібні прояви. В Україні частота метаболічного синдрому коливається від 20 до 35%, а з віком кількість таких випадків зростає. У хворих із метаболічним синдромом спостерігається підвищення жорсткості судинної стінки, що сприяє ремоделюванню судин і підвищенню ризику серцево-судинних ускладнень. Одним із чинників, що може впливати на прогресування первинної артеріальної гіпертензії, є гіпомагніємія. Отже, виникає нагальна потреба у ранньому виявленні пацієнтів молодого віку з

ознаками метаболічного синдрому для своєчасного проведення профілактичних і терапевтичних заходів.

Зв'язок з науковими програмами планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом ініціативних науково-дослідних робіт Полтавського державного медичного університету «Особливості перебігу та прогнозу метаболічного синдрому з урахуванням генетичних, вікових, гендерних аспектів хворих, наявності у них різних компонентів метаболічного синдрому і конкретної супутньої патології та шляхи корекції виявлених порушень» (№ 0114U001909), «Особливості перебігу серцево-судинної патології у пацієнтів різної вікової категорії в залежності від наявності компонентів метаболічного синдрому та коморбідних станів, шляхи корекції виявлених порушень та профілактики» (№ 0119U102864).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням автора. За допомогою наукового керівника визначено напрямки наукової роботи, сформульовані мета і завдання дослідження, методичні підходи, основні висновки, рекомендації. Самостійно проведено літературний пошук та клінічні дослідження, узагальнено результати, проведено статистичну обробку, висвітлено основні результати у публікаціях в якості співавтора, у т.ч. в міжнародних журналах, що входять до наукометричної бази Scopus, написано всі розділи дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Клінічні дослідження проведені на достатній кількості пацієнтів. Дизайн дослідження передбачав включення 153 тематичних пацієнтів та здорових осіб групи контролю, яким було проведене клінічне, антропометричне, лабораторне та інструментальне обстеження, а також анкетування до та після лікування. Методи дослідження дозволяють вирішити поставлені завдання, а їх новаторське поєднання слугує для розробки оптимізації діагностики і лікування цієї категорії пацієнтів, що забезпечує досягнення поставленої мети.

Ступінь наукової новизни отриманих результатів

Результати, отримані авторкою у процесі дисертаційного дослідження, мають значну цінність для сучасної медицини. Зокрема:

Удосконалено уявлення про клінічні та функціональні особливості перебігу початкової стадії первинної артеріальної гіпертензії (ПАГ) у молодих пацієнтів з проявами метаболічного синдрому.

Вперше ідентифіковано предиктори ремоделювання судинної стінки в осіб молодого віку з початковими проявами ПАГ у поєднанні з проявами МС.

Вперше проаналізовано вплив абдомінального жиру, визначеного методом двоенергетичної рентгенівської абсорбціометрії, на якість життя молодих пацієнтів.

Розширено дані щодо особливостей добових профілів артеріального тиску та їх динаміки у пацієнтів молодого віку з ПАГ за умов поєднання з проявами метаболічного синдрому.

Доповнено наукові відомості про зміни товщини комплексу інтима-медіа та показників артеріальної жорсткості в осіб з початковими проявами ПАГ на тлі проявів метаболічного синдрому.

Встановлено кореляційні зв'язки між рівнем абдомінального жиру та показниками артеріальної жорсткості магістральних судин.

Оптимізовано підходи до ведення молодих пацієнтів із ПАГ і проявами метаболічного синдрому шляхом додавання магнію лактату дигідрату до стандартної антигіпертензивної терапії у поєднанні з модифікацією способу життя.

Практичне значення отриманих результатів

Проведене дослідження має суттєве теоретичне та практичне значення для лікарів терапевтичного профілю, зокрема сімейних лікарів та ендокринологів. Розширено уявлення щодо клініко-патогенетичних механізмів розвитку ПАГ на ранніх етапах у молодих пацієнтів із метаболічним синдромом, а також запропоновано вдосконалену лікувальну тактику, яка спрямована на додаткові патогенетичні ланки жорсткості артеріальної стінки.

Доведено, що включення магнію лактату дигідрату до базової антигіпертензивної терапії в поєднанні з модифікацією способу життя сприяє підвищенню ефективності лікування. Це дозволяє покращити показники добової динаміки та варіабельності артеріального тиску, підвищити еластичність судин, а також позитивно вплинути на психоемоційне самопочуття, життєздатність та загальний психологічний стан пацієнтів.

Результати дослідження впроваджено в клінічну практику:

ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка»
НАМН України (м. Київ),

КП "Пирятинський ЦПМСД" (м. Пирятин, Полтавська обл.),

КП "Кременчуцький обласний клінічний шпиталь для ветеранів війни" (м. Кременчук, Полтавська обл.),

КП «ЦПМСД №2 Полтавської міської ради» (м. Полтава) — що підтверджується відповідними актами впровадження.

Також напрацювання дослідження були інтегровані в освітній процес на таких кафедрах:

Кафедра внутрішньої медицини і терапії Полтавського державного медичного університету,

Кафедра ендокринології НУОЗ України ім. П.Л. Шупика,

Кафедра терапії №1, медичної діагностики, гематології та трансфузіології
ФПДО Львівського національного медичного університету,

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини №1 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця.

Оцінка змісту та оформлення дисертації

Дисертація написана державною мовою у класичному науковому стилі, обсягом 185 сторінок. Оформлення повністю відповідає вимогам Наказу №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Назва чітко відображає зміст і обсяг дослідження. Анотація стисло подає основні положення роботи. У вступі представлено повний спектр необхідних

структурних елементів: визначено актуальність теми, мету та завдання дослідження, обґрунтовано його необхідність і зв'язок з науковими темами.

Розділ 1. Сучасні погляди на клініко-патогенетичні особливості перебігу первинної артеріальної гіпертензії у осіб молодого віку з проявами метаболічного синдрому(огляд літератури)

Цей розділ сформовано на основі аналізу актуальної вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, а також сучасних клінічних настанов. У ньому ґрунтовно розглядається актуальність проблеми первинної артеріальної гіпертензії у молодих пацієнтів із проявами метаболічного синдрому. Структурно розділ складається з п'яти підрозділів та відповідає вимогам до оформлення дисертаційних робіт. Основна частина літературних джерел охоплює дослідження останніх 5–8 років, а також містить обґрунтування необхідності проведення подальших досліджень за обраною тематикою. Зроблені логічні висновки щодо об'єкту та предмету дослідження.

Розділ 2. Матеріали та методи дослідження

У цьому розділі викладено критерії включення пацієнтів у дослідження, схему розподілу на групи: перша група – 62 особи молодого віку з ізольованим перебігом ПАГ, друга – 61 пацієнт із ПАГ у поєднанні з метаболічним синдромом. Контрольну групу становили 30 практично здорових осіб, зіставних за віком та статтю. Додатковий розподіл на підгрупи здійснювався з урахуванням застосованих лікувальних підходів.

Розділ також містить обґрунтування вибору опитувальників, що застосовувались для оцінки якості життя пацієнтів, а також опис сучасних лабораторних та інструментальних методів, серед яких: індекс тригліцерид-глюкоза, добове моніторування АТ, визначення абдомінального жиру за допомогою ДРА (двохенергетичної рентгенівської абсорбціометрії), оцінка комплексу інтима-медіа та еластичних властивостей судинної стінки.

Розділ 3. Особливості перебігу первинної артеріальної гіпертензії у пацієнтів молодого віку з проявами метаболічного синдрому

У розділі подано поглиблений аналіз клінічних, лабораторних і інструментальних характеристик перебігу ПАГ залежно від наявності метаболічного синдрому, із залученням контрольної групи здорових осіб. Встановлено, що поєднання ПАГ із проявами метаболічного синдрому негативно впливає на якість життя, що проявляється зниженням показників як фізичного, так і психічного здоров'я за шкалами SF-36. У цих пацієнтів спостерігається підвищення варіабельності систолічного АТ, а також ознаки ремоделювання судин – зростання модуля еластичності, швидкості пульсової хвилі, індексу жорсткості. Кореляційний аналіз засвідчив зв'язок між рівнем абдомінального жиру, інсулінорезистентністю та зростанням артеріальної жорсткості, що вказує на прискорене її формування у цієї категорії пацієнтів.

Розділ 4. Зміни клінічних та функціональних показників у пацієнтів молодого віку на ранніх етапах розвитку первинної артеріальної гіпертензії з проявами метаболічного синдрому залежно від лікування

Розділ присвячено аналізу ефективності різних підходів до лікування молодих пацієнтів із ПАГ у поєднанні з проявами метаболічного синдрому. Установлено, що додавання до базової антигіпертензивної терапії магнію лактату дигідрату сприяло достовірному поліпшенню показників якості життя за шкалами SF-36, зокрема фізичного та соціального функціонування, життєздатності, емоційного стану і психічного здоров'я. Крім того, у цієї групи пацієнтів відзначено покращення добового профілю АТ – збільшення частки пацієнтів з типом «dipper», зниження жорсткості артерій (за показниками швидкості пульсової хвилі та модуля еластичності), що потенційно знижує ризик серцево-судинних ускладнень.

Розділ 5. Обговорення результатів дослідження

У цьому розділі авторка надає розгорнутий аналіз отриманих даних у контексті сучасних наукових уявлень та порівнює їх із результатами інших дослідників. Розділ містить численні посилання на сучасні наукові джерела, рекомендації міжнародних та національних професійних спільнот. Виклад матеріалу є логічним, систематизованим і науково обґрунтованим.

На підставі результатів дослідження сформульовано п'ять висновків, які повністю узгоджуються з поставленою метою та завданнями дисертації.

Перелік використаних джерел включає 273 найменування, що охоплюють сучасні наукові публікації та клінічні рекомендації останніх років.

Ступінь наукової достовірності та обґрунтованості положень і висновків дисертації

Висновки та практичні рекомендації витікають з мети виконаної роботи та поставлених завдань, сформульовані у відповідності. У висновках підкреслено особливості перебігу первинної артеріальної гіпертензії у осіб молодого віку з проявами метаболічного синдрому, зокрема перевищення порогових значень тригліцерид-глюкозного індексу, клінічні ознаки дефіциту магнію різного ступеня вираженості та зниження рівня сироваткового магнію, погіршення як фізичного так і психічного компонентів якості життя та підвищення показників жорсткості артеріальної стінки. Додавання магнію лактату дигідрату до базової антигіпертензивної терапії ПАГ та рекомендацій з корекції способу життя у пацієнтів молодого віку з проявами МС сприяє усуненню деяких клінічних проявів даного кластеру.

Сформульовані у роботі наукові положення, висновки та практичні рекомендації базуються на ретельно зібраному клінічному матеріалі, застосуванні сучасних методів дослідження та статистичному аналізі отриманих результатів, що забезпечує їх високу вірогідність і практичну значущість.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Наукове дослідження проведено з дотриманням усіх етичних норм і вимог, які висуваються до біомедичних досліджень. При виконанні наукової роботи керувались Правилами гуманного ставлення до пацієнта згідно з вимогами Токійської декларації Всесвітньої медичної асоціації, Міжнародними рекомендаціями Гельсінської декларації з прав людини. Конвенцією Ради Європи щодо прав людини і біомедицини, Законами України, наказами МОЗ України та вимогами Етичного Кодексу лікаря України. Дотримання морально-біоетичних норм при проведенні досліджень засвідчив комітет з біоетики

Полтавського державного медичного університету. Всі учасники були ознайомлені з метою та методами дослідження, після чого кожний підписав інформовану згоду на участь в дослідженні. Дисертаційна робота написана самостійно, базується на особистих дослідженнях здобувачки, текст не містить елементів компіляції, фальсифікації, фабрикації, плагіату та запозичень

Висвітлення основних положень дисертації в опублікованих наукових працях

Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 14 наукових публікаціях. Серед них: 2 статті, опубліковані у закордонних виданнях, що індексуються в міжнародній наукометричній базі Scopus; 5 публікацій – у фахових наукових журналах, включених до переліку, затвердженого МОН України; 7 робіт – у матеріалах науково-практичних конференцій, симпозіумів і з'їздів.

Завершеність дисертаційного дослідження. Зауваження до змісту та оформлення

Представлена до захисту дисертація є завершеним науковим дослідженням, у якому дисертанткою за участі наукового керівника чітко визначено мету та завдання роботи. Обрані методологічні підходи є обґрунтованими та адекватними поставленим цілям. У роботі простежується логічна послідовність наукового пошуку, здійснено зіставлення отриманих результатів, на підставі яких сформульовано статистично достовірні висновки, що відповідають визначеним завданням. Надано аргументовані практичні рекомендації, які мають прикладне значення. Отримані результати заслуговують довіри та не викликають сумнівів щодо їх наукової обґрунтованості.

Зауваження до дисертаційної роботи

Принципових зауважень до обраної методології, логіки побудови дослідження, аналізу та інтерпретації результатів не виявлено.

Серед окремих зауважень, що не мають істотного впливу на наукову цінність роботи, зазначено:

Наявність поодиноких механічних, орфографічних та стилістичних недоліків у тексті дисертації.

Зазначені недоліки мають несуттєвий характер і не знижують наукову та практичну значущість дисертаційного дослідження.

В процесі ознайомлення з дисертаційною роботою виникли наступні запитання:

Чи враховувався вплив супутніх факторів, таких як рівень фізичної активності чи особливості харчування, на показники жорсткості судинної стінки та варіабельність артеріального тиску у пацієнтів досліджуваних груп?

Чи планується подальше спостереження за пацієнтами, включеними в дослідження, з метою оцінки довгострокової ефективності застосованих терапевтичних підходів та прогнозу серцево-судинних подій?

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практиці.

Здобуті дисертанткою результати доцільно використовувати у науковій та освітній діяльності клінічних кафедр закладів вищої медичної освіти, а також впроваджувати в практику лікарів-терапевтів, лікарів загальної практики-сімейних лікарів та ендокринологів.

ВИСНОВОК

Дисертація Іваницької Тетяни Анатоліївни «Особливості перебігу первинної артеріальної гіпертензії в молодому віці з проявами метаболічного синдрому та шляхи корекції виявлених порушень» є завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, які розв'язують для внутрішньої медицини конкретне завдання, а саме – вдосконалення ранньої діагностики первинної артеріальної гіпертензії у осіб молодого віку з проявами метаболічного синдрому та запропоновані шляхи корекції виявлених порушень, зокрема, клінічних проявів, підвищеної жорсткості артеріальної стінки та окремих показників якості життя.

За актуальністю та обсягом виконаних досліджень, теоретичною та практичною значимістю отриманих результатів, адекватністю застосованих методів дослідження, достовірністю та вагомістю сформульованих наукових положень, висновків дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 із змінами та доповненнями від 12 січня 2022 року «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та Наказу Міністерства освіти і науки України N 40 від 12.01.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її авторка – Іваницька Тетяна Анатоліївна має необхідний рівень компетентностей та заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю – 222 Медицина.

Офіційний опонент

завідувач кафедри внутрішньої медицини
№2, клінічної імунології та алергології імені
академіка Л.Т. Малої Харківського
національного медичного університету,
доктор медичних наук, професор

Павло КРАВЧУН